

Nr 10 A.

Ankom till riksdagens kansli den 18 maj 1922 kl. 4 e. m.

Utlåtande angående reglering av utgifterna för kapitalökning för tiden 1 januari—30 juni 1923 i vad angår jordbruksärendena jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

Med anledning av de till jordbruksutskottet hänvisade framställningar, som röra utgifter för kapitalökning, får utskottet avgiva följande yttrande och förslag.

Statens utlåningsfonder.

Odlingslånefonden.

1:o) I punkt 1 av den till innevarande riksdag avlätna statsverksproposition, avdelning: utgifter för kapitalökning i vad angår jordbruksdepartementet, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels såsom kapitalökning för odlingslånefonden för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor, dels ock godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagen ändring av mom. 11 av villkoren för lån från odlingslånefonden, att gälla från och med den 1 juli 1922.

Odlingslånefonden.
[1.]

Beträffande utredningen i detta ärende hänvisas till berörda statsrådsprotokoll.

Vid 1883 års riksdag beslöts bildandet av en fond med ändamål att genom lån understödja odling av sankmarker. Denna fond, benämnd odlingslånefonden, har varit tillgänglig sedan 1884. Enligt av *Bihang till riksdagens protokoll 1922. 10 saml. 5 häft. (Nr 10 A—10 B.) 1*

riksdagen lämnade medgivanden har till och med 1918 ett belopp av 1,000,000 kronor årligen fått såsom lån disponeras från fonden. Vid lagtima riksdagen 1919 medgavs, att från och med samma år tillsvärdare lån från fonden finge av Kungl. Maj:t beviljas till ett belopp av högst 1,500,000 kronor årligen. Vid 1920 års riksdag höjdes detta belopp från och med 1921 till 2,000,000 kronor. Till 1921 års riksdag framlade Kungl. Maj:t förslag, att utlåningsbeloppet skulle från och med 1922 höjas till 2,500,000 kronor. Riksdagen beslöt, att den sålunda föreslagna höjningen skulle träda i tillämpning redan från och med 1921.

Villkoren för erhållande av lån från odlingslånefonden återfinnas i kungörelsen den 9 oktober 1914 (nr 278).

Under de senaste åren har riksdagen årligen såsom anslag till kapitalökning anvisat vad som utöver till fonden inflytande kapitalinbetalningar ansetts vara erforderligt för mötande av det beräknade utlåningsbehovet. För innevarande år har sålunda anvisats ett anslag av 1,000,000 kronor.

Utskottet.

I förevarande framställning beräknas till kapitalökning för första halvåret 1923 ett anslag av 500,000 kronor. Häremot har utskottet intet att erinra.

Tillika föreslås beträffande villkoren för åtnjutande av lån från ifrågasvarande fond motsvarande ändring, som Kungl. Maj:t ifrågasatt och riksdagens båda kamrar numera godkänt rörande villkoren för erhållande av anslag från norrländska- och allmänna avdikningsanslagen. Förändringen innebär sålunda, att prövningen av frågor rörande avvikelser från arbetsplan och befrielse från odlingsskyldighet, där avgörandet är beroende på tekniska utredningar av lantbruksstyrelsen, ävensom ärenden angående avstående från lån mot befrielse från för lånets erhållande föreskrivna villkor och förlängning av den för företags fullbordande bestämda tiden skulle överflyttas till lantbruksstyrelsen.

Mom. 11 av ifrågasvarande villkor har till den del, varom nu är fråga, med iakttagande av de ifrågasatta ändringarna ansetts böra erhalla följande lydelse:

»Lantbruksstyrelsen äger meddela tillstånd till avvikelser från fastställd arbetsplan eller föreskriven odlingsskyldighet, åliggande det därvid lantbruksstyrelsen att, därest avvikelser från arbetsplan föranleder minskning av den del av kostnaden för företaget, vartill statslån beviljats, såsom villkor för tillståndet föreskriva däremot svarande minskning av statslånet. Å lantbruksstyrelsen ankommer jämväl att, då ansökan göres om avstående från statslån mot befrielse från för lånets

erhållande föreskrivna villkor, meddela för lånets indragande erforderliga föreskrifter.

I händelse avvikelse, utan därtill erhållet vederbörligt tillstånd, skett från den fastställda arbetsplanen, eller arbetet icke blivit fullbordat inom därför bestämd tid och lantbruksstyrelsen ej heller meddelat anstånd med detsammans utförande, eller — — —, ankommer på Kungl. Maj:t att låta inställa all vidare utbetalning av statslånet — — —.»

Ändringen har ansetts böra träda i kraft från och med den 1 juli 1922.

Icke heller i nu senast angivet avseende föranleder framställningen någon utskottets erinran.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

dels såsom kapitalökning för odlingslånefonden för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor,

dels ock godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagen ändring av mom. 11 av villkoren för lån från odlingslånefonden, att gälla från och med den 1 juli 1922.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles avgiva förslag.

2:o) Under punkt 2 av förberörda avdelning av statsverkspropositionen har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att såsom kapitalökning för egnahemslånefonden för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett reservationsanslag av 10,000,000 kronor.

Tillika föreslår Kungl. Maj:t under utgifter för kapitalökning å tilläggsstat till riksstaten för 1922 riksdagen dels medgiva, att Kungl. Maj:t må under 1922, utöver förut medgiven utlåning av intill 12,000,000 kronor, disponera ett ytterligare belopp av intill 1,000,000 kronor såsom lån från egnahemslånefonden för bostadslägenheter, dels ock såsom kapitalökning för samma fond å tilläggsstat för 1922 anvisa ett reservationsanslag av 2,200,000 kronor.

Egnahems-
lånefonden.
[2.]

Därefter har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 5 maj 1922 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 258, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen dels medgiva, att Kungl. Maj:t må under 1922, utöver förut medgiven utlåning av intill 12,000,000 kronor och utöver den av Kungl. Maj:t i propositionen angående tilläggsstat för 1922 föreslagna ytterligare utlåningen med 1,000,000 kronor för bostadslägenheter, disponera ett ytterligare belopp av intill 3,000,000 kronor såsom lån från egnahemslånefonden för jordbrukslägenheter, dels ock såsom kapitalökning för samma fond, utöver tidigare av Kungl. Maj:t för ändamålet äskat anslag å 2,200,000 kronor, å tilläggsstat för 1922 såsom reservationsanslag anvisa ytterligare 1,000,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet hänvisas till förberörda statsrådsprotokoll.

Motioner.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft *ej mindre* följande inom andra kammaren före avlämnande av propositionen nr 258 väckta, till jordbruksutskottet hänvisade motioner, nämligen

nr 46, av herr *Johanson* i Huskvarna *m. fl.*, vari hemstälts, att riksdagen ville medgiva, att Kungl. Maj:t må under år 1922, utöver vad härutinnan i statsverkspropositionen begäres, disponera ett ytterligare belopp av intill 1,000,000 kronor såsom lån från egnahemslånefonden för jordbrukslägenheter, dels ock såsom kapitalökning för samma fond å tilläggsstat för 1922 anvisa utöver vad Kungl. Maj:t begärt såsom reservationsanslag ytterligare 1,000,000 kronor,

nr 146, av herr *Olsson* i Ramsta, vari hemstälts, att riksdagen måtte dels medgiva, att Kungl. Maj:t må under 1922, utöver förut medgiven utlåning av intill 12,000,000 kronor, disponera ett ytterligare belopp av intill 4,000,000 kronor såsom lån från egnahemslånefonden, varav 2,000,000 kronor för jordbrukslägenheter och 2,000,000 kronor för bostadslägenheter, dels ock såsom kapitalökning för samma fond å tilläggsstat för 1922 anvisa ett reservationsanslag av 5,200,000 kronor,

och nr 151, av herr *Janson* i Kungsör, vari hemstälts, det riksdagen behagade besluta, att i § 11 i lagen om egnahemslånerörelse av

den 9 augusti 1919 räntesatsen från år 1923 må ändras från fyra och tre fjärdedels procent till fyra procent,

än även två inom riksdagen i anslutning till propositionen nr 258, väckta, likalydande motioner nämligen nr 174 i första kammaren av fröken *Hesselgren m. fl.* och nr 315 i andra kammaren av fröken *Tamm m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte dels medgiva, att Kungl. Maj:t må under åren 1922 och 1923, utöver förut medgiven utlåning av intill 12,000,000 kronor per år och utöver den av Kungl. Maj:t i propositionen angående tilläggsstat för 1922 föreslagna ytterligare utlåningen år 1922 med 1,000,000 kronor för bostadslägenheter, disponera ett ytterligare belopp av intill 6,000,000 kronor sammanlagt för de båda åren 1922 och 1923 såsom lån från egnahemslånefonden för jordbrukslägenheter, dels ock såsom kapitalökning för samma fond, utöver tidigare av Kungl. Maj:t i propositionen angående tilläggsstat för 1922 för ändamålet äskat anslag å 2,200,000 kronor, å tilläggsstat för 1922 såsom reservationsanslag anvisa ytterligare 4,000,000 kronor.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för dessa framställningar, hänvisas till motionerna.

Vad angår första halvåret 1923 innefattar Kungl. Maj:ts förslag anvisande såsom kapitalökning för nämnda tid av ett anslag av 10,000,000 kronor för att därigenom möjliggöra förut medgiven årlig utlåning av intill 12,000,000 kronor. Beträffande år 1922, till vilket år de i samtliga motioner begärda anslag hänföra sig, avser Kungl. Maj:ts förslag, efter avlåtande av proposition nr 258, dels ett medgivande att under 1922 få utöver ovan angivna förut medgivna utlåning disponera ett ytterligare belopp av 4,000,000 kronor, varav 1,000,000 kronor för bostadslägenheter och 3,000,000 kronor för jordbrukslägenheter, dels beviljande för 1922 av ett tilläggsanslag av 3,200,000 kronor. Kapitalökningsanslaget har oaktat den föreslagna höjda utlåningen kunnat begränsas till detta belopp på grund av att genom en beslutad omläggning av sättet för överföringen av överskott å statens utlåningsfonder till statsregleringen det belopp, som enligt tidigare beräkningar skolat för 1921 överförs från egnahemslånefonden till statsmedlen, undergått en reducering med ungefär 2,000,000 kronor.

I de av fröknarna *Hesselgren m. fl.* och *Tamm m. fl.* i anslutning till proposition nr 258 väckta likalydande motionerna yrkas att, utöver vad Kungl. Maj:ts förslag innebär nämligen 1,000,000 kronor för bostadslägenheter och 3,000,000 kronor för jordbrukslägenheter, ett ytterligare

Utskottet.

belopp av 3,000,000 kronor skulle få sammanlagt för åren 1922 och 1923 disponeras för jordbrukslägenheter ävensom anvisande å tilläggsstat för 1922 såsom kapitalökning för fonden av, utöver av Kungl. Maj:t föreslagna 3,200,000 kronor, ytterligare 3,000,000 kronor.

Utskottet delar den uppfattningen att staten bör på ett verksamt sätt understödja egnahemsbildningen. Statsmakterna hava ju ock bland annat genom inrättande av egnahemslånefonden, varifrån redan nu må årligen utlämnas lån intill ett belopp av 12,000,000 kronor, ådagalagt sitt intresse för denna sak. Emellertid torde vissa ytterligare åtgärder för vidgande av möjligheterna att erhålla egnahemslån nu påkallas icke minst med hänsyn till den rådande arbetslösheten. Egnahemsverksamheten synes nämligen utskottet vara ett medel ägnat att icke blott skapa arbetstillfällen för stunden utan att jämväl bidra till ett mera varaktigt avhjälpande av arbetslösheten.

Av den av egnahemsinspektören i propositionen nr 258 återgivna P. M., vilken i nu ifrågavarande två motioner åberopas, framgår, att under 1921 låneförmedlare i brist på medel måst avvisa eller till 1922 överflytta låneansökningar till belopp av i runt tal 1,700,000 kronor beträffande jordbrukslägenheter och 4,000,000 kronor beträffande bostadslägenheter samt att den ökning av lånemöjligheterna, som vore erforderlig för att möta det nuvarande spontana behovet och hindra uppkomsten av balans till 1923 kunde beräknas till 3,000,000 kronor för jordbrukslägenheter. Härjämte vore enligt egnahemsinspektörens mening ytterligare 3,000,000 kronor av nöden för att möjliggöra för Kungl. Maj:t att i mån av behov öka utlåningen i sålunda angiven omfattning. Departementschefen har för sin del ansett, att de statsåtgärder som denna vår borde ifrågasättas för att tillmötesgå de ökade kraven på hjälp att erhålla jord borde inriktas på en vidgning av möjligheterna att erhålla lån till jordbrukslägenheter, och har han för sådant ändamål förordat en ytterligare utlåning av intill 3,000,000 kronor.

För egen del synes utskottet starka skäl tala för att utsträcka lånemöjligheterna, om så visar sig erforderligt, på sätt av egnahemsinspektören och i de förevarande båda motionerna ifrågasatts. Åtskilliga omständigheter — förutom på sätt ovan nämnts rådande arbetslöshet — såsom god tillgång på billig jord, sänkta byggnadskostnader, bostadsbrist m. m. torde sålunda göra nuvarande tidpunkt i särskilt hög grad ägnad härför. För inköp medelst lån från jordförmedlingsfonden av erforderlig och för styckning lämplig jord torde de inom vissa län verk samma egnahemsnämnderna i samverkan med på sina håll redan befintliga, dessa nämnder närstående egnahemsföreningar hava en betydelse-

full uppgift att fylla. Utskottet tror sig kunna förvänta, att intresset härför skall ytterligare stegras i den mån som ökade möjligheter beredas till utlämnande av egnahemslån. Med en så betydande utvidgning av låneverksamheten följer givetvis ett ökat krav på en omsorgsfull prövning och effektiv kontroll. Utskottet är emellertid förvissat, att Kungl. Maj:t skall med all den försiktighet och urskillning, som förhållandena påkalla, handhava utdelningen av ifrågakvarande medel och genom egnahemsavdelningen i jordbruksdepartementet vaka däröver att lån icke utlämnas i fall där nödiga förutsättningar för skapande av bärkraftiga småbruk saknas.

Utskottet biträder sålunda de i förevarande båda motioner framställda förslaget.

Vad angår det av herr Jansson i Kungsör framställda förslaget om sänkning av gällande egnahemslåneränta torde visserligen vissa skäl kunna anföras härför, men anser utskottet, att en ändring i detta avseende bör föregås av en av Kungl. Maj:t verkställd utredning av frågan. Utskottet kan följaktligen ej biträda motionen.

Med avseende å kapitalökning för fonden för första halvåret 1923 ansluter sig utskottet till Kungl. Maj:ts förslag.

Rörande det ovan tillstyrkta anslaget å 6,200,000 kronor å tilläggsstat kommer utskottet att göra särskild hemställan i utlåtande nr 10 B.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

- 1) att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag rörande första halvåret 1923 såsom kapitalökning för egnahemslånefonden för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett reservationsanslag av 10,000,000 kronor;
- 2) att motionerna II: 46 och II: 146 må anses besvarade genom vad utskottet här ovan anført;
- 3) att motion II: 151 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles komma att avgiva förslag.

Stockholm den 18 maj 1922.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Hellström, Ingeström, Dalberg, Hagfält, Enhörning, Lundell, Gabrielsson* och *Lindstrand* samt

från andra kammaren: herrar greve *Hamilton, Johansson* i Uppmälby, frih. *Hermelin*, frih. *Silfverschiöld, Björk, Pettersson* i Stäringe och *Igel*.

Reservationer:

1) av herrar *Gabrielsson* och *Pettersson* i Stäringe, som anført:

Avsikten med statens medverkan till anskaffande och bildande av egna hem torde hava varit icke endast anskaffandet av det egna hemmet utan även att tillse, att låntagaren finge sådana villkor, att han kunde behålla sitt hem.

Under krisåren 1919—1920, när räntan var 2 procent högre än vad den för närvarande är, fanns ju fog för höjning av låneräntan, men lika stort fog finns nu för dess sänkning, om man verkligen vill, att låntagaren skall kunna behålla sitt hem.

Staten torde numera med säkerhet kunna upplåna penningar mot en ränta av 5 procent, vadan sålunda statens uppoffring skulle härvidlag bliva 1 procent eller vida mindre än när riksdagen beslöt höjning av räntan. Då för övriga fonder såsom täckdiknings-, nyodlings- m. fl. fonder räntan utgår med 4 procent, anse vi, att fullgoda skäl finnas för att egnahems-låneräntan även bör utgå efter samma räntesats.

Vi få sålunda hemställa, att riksdagen måtte med bifall till den av herr *Janson* i Kungsör väckta motionen må besluta, att räntan å lån från egnahemslånefonden från och med 1923 måtte utgå efter 4 procent.

2) av herrar friherre *Hermelin, Enhörning, Lundell* och friherre *Silfverschiöld*, som ansett att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»Vad angår första halvåret 1923 — — — — förordad att ytterligare utlåning av intill 3,000,000 kronor.

För egen del anser utskottet försiktigheten bjuda att icke nu höja maximiutlåningen från ifrågavarande fond i vidare mån än som Kungl. Maj:t föreslagit, vilket i varje fall motsvarar det av egnahems-

inspektören till täckandet av det nuvarande spontana behovet och till förhindrande av balans till 1923 erforderliga beloppet beträffande jordbrukslägenheter. Utskottet kan sålunda icke biträda det i nu förevarande två likalydande motioner framställda förslaget utan ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Utskottet skall i sitt utlåtande nr 10 B göra hemställan om avslag å dessa motioner.

Vad angår det av herr Janson i Kungsör framställda förslaget om sänkning av gällande egnahemslåneränta torde visserligen vissa skäl kunna anföras härför, men anser utskottet att en ändring i detta avseende bör föregås av en av Kungl. Maj:t verkställd utredning av frågan. Utskottet kan följaktligen ej biträda motionen.

Rörande tilläggsanslaget kommer utskottet att göra särskild hemställan.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

1) att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag rörande första halvåret 1923 såsom kapitalökning för egnahemslånefonden för tiden 1 januari—30 juni 1923 anvisa ett reservationsanslag av 10,000,000 kronor;

2) att motionerna II: 46 och II: 146 må anses besvarade genom vad utskottet här ovan anført och hemställt;

3) att motion nr II: 151 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.»

Beträffande sättet för medlens anskaffande torde statsutskottet framdeles avgiva förslag.